

Andrijić, S.; Pešić-Andrijić, M.

POVRAT OTETE IMOVINE – BITNO HRVATSKO PITANJE ZA EUROPSKU BOSNU I HERCEGOVINU

Sažetak: Vlasništvo je temeljno ljudsko pravo; temeljni preduvjet rađanja i opstojnosti čovjeka u vremenu i danom prostoru. Uređeno vlasništvo je bitan i temeljni čimbenik ljudske zajednice. Na njemu počivaju svi sadržaji društva. O načinu uređenja vlasništva ovisi opstojnost Hrvata u Bosni i Hercegovini.

Legitimno se stječe vlasništvo: (1) stvaranjem, (2) kupnjom i (3) nasljedstvom. Isključivo ti načini stjecanja omogućuju stabilan politički sustav, ravnopravnost suverenosti naroda i napredak gospodarstva. Stoga je preduvjet stabilnosti i opstanka sadašnje države Bosne i Hercegovine povrat nelegitimno stečenog vlasništva, restitucija. Treba izvršiti povrat, nelegitimno politički s dva prsta, otetog vlasništva.

Međutim, postoje političke snage koje su izvršile potvrdu ostvarenog vlasništva silom nelegitimnih zakonskih propisa. Tako je Stranka demokratske akcije 1997. godine na Domu naroda, izlikom zaštite nacionalnog interesa Muslimana, zapriječila donošenje zakona o restituciji, čime su Hrvati, vlasnici otete imovine, oštećeni za najmanje osamdeset milijardi konvertibilnih maraka. Tim su postupkom poslanici SDA prekršili Ustav Bosne i Hercegovine i ratificiranu Međunarodnu konvenciju prava vlasništva. Za takvo djelovanje narodni poslanici nisu imali mandat, dok o njihovom ljudskom i političkom moralu ne treba niti govoriti; dignuti dva prsta za otimanje tuđe imovine. O vlasništvu tri konstitutivna naroda odluku je donio samo jedan narod. Kako je temeljna i prva sastavnica suvereniteta vlasništvo, time je otet suverenitet Hrvata u zajedničkoj državi Bosni i Hercegovini.

Kako zakonski propis o restituciji još nije prihvaćen, vlasničko utemeljenje društvene imovine nije u cijelosti pretočeno u zakonsku regulativu. Time je napravljena praznina za ostvarenja pravne regulative vlasništva i stvoreno neodrživo stanje za opstanak jednog od konstitutivnih naroda, Hrvata, u zajedničkoj državi. Teorijska i povijesna zakonomjernost je time ostvarena; neuređeno, a zasebice oteto, vlasništvo izriče neizbježnu političku i gospodarsku krizu i opstojnost državne zajednice.

Ključne riječi: oteto vlasništvo, povrat otete imovine, zakon o restituciji, otet suverenitet, gospodarska kriza, povijesna zakonomjernost.

Podaci o autorima: Akademik Andrijić S.[tjepo], profesor emiritus, stiepo44@hotmail.com; prof. dr. sc. Pešić-Andrijić M.[ira], Sveučilište u Travniku, mirapescandrijic@gmail.com

RETURN OF SEIZED PROPERTY IMPORTANT CROATIAN QUESTION EUROPEAN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Abstract: The property is a fundamental human right; a fundamental prerequisite for the birth and existence of man in time and given space. Regulated property is an essential and fundamental factor of the human community. All the facilities of the society are based on it. The existence of Croats and Muslims in Bosnia and Herzegovina depend on the way in which the property is regulated in Bosnia and Herzegovina.

The property is legitimately acquired by (1) the creation, (2) the purchase and (3) inheritance. Only these methods of the acquisition enable a stable political system, equality of sovereignty of the peoples and prosperity of the economy. Therefore a prerequisite for the stability and existence of the current state of Bosnia and Herzegovina is return of the illegitimately acquired property, restitution. The return of illegitimately politically seized property with two fingers should be done.

However, there are political forces who made the certification of property acquired by force of illegitimate legislation. Thus, the Party of Democratic Action in 1997 at the House of Peoples, under the pretext of protection of national interests of Muslims, precluded the adoption of the Law on Restitution by which Croats, the owners of seized property were damaged for at least eighty billion convertible marks. By this procedure SDA MPs have committed a violation of the Constitution and the ratified International Convention of property rights. The representatives of the people did not have did not have a mandate for such activities, whereas it should not even be talked about their human and political morality; raise two fingers to seize someone else's property. One one people made the decision on the property of three constituent peoples. As the property is fundamental and first component of sovereignty, by this action the sovereignty of Croats has been seized in the common state of Bosnia and Herzegovina.

As legislation on restitution has not yet been accepted, the proprietary establishment of social property is not entirely transformed into legislation. This has created a gap for achieving legal framework of property and the untenable situation is created for the existence of a constituent people, Croats, in the common state. Theoretical and historic regularity are thus achieved; unorganized and separately seized, property expresses inevitable political and economic crisis and the survival of the state union.

Keywords: seized property, return seized property, the Law on Restitution, seized sovereignty, economic crisis, a historical regularity

About the authors: Academician Andrijić S.[tiepo] prof. emiritus, stiepo44@hotmail.com, Ph.D Pešić-Andrijić M.(ira), University of Travnik. mirapesicandrijic@gmail.com

1. Uvod

Vrsnoća vlasništva je temelj svake ljudske zajednice i na njemu počivaju svi ostali sadržaji društva. O načinu utvrđivanja i uređenja vlasništva ovise stabilnost i vremensko trajanje društvene zajednice i državne tvorevine. Gospodarski sustav utemeljen na "društvenom vlasništvu", društvenoj imovini, iskazao je slabu djelotvornost i na dugi rok zanemarivu, bolje kazano nikakvu moć vlastite reprodukcije. To je temeljna osobina nutrine umjetnih pojava, procesa i sustava, što ih čini neživotnim. Zato je osnovni zahtjev i preduvjet za političku i društvenu stabilnost te gospodarski oporavak i stvaranje temelja za budući rast i razvitak transformacija vlasništva, a zasebno njezino vlasničko utemeljenje.

Dalje, povijest ljudskog društva i ekonomske znanosti u biti je povijest oblika vlasništva; istječe iz naravi vlasništva. Socijalizam, sa stajališta vlasništva, iskazao se povijesnim zastranjivanjem. Tranzicijom takvu grešku učinjenu u gospodarstvu treba ispraviti; nužan je povratak društva u tijekom pretežitog privatnog vlasništva, razvitku svih institucija i instituta integralnog tržišta i utemeljenju demokratskih institucija primjerenih višestranačkoj parlamentarnoj demokraciji. Stabilan gospodarski, društveni i politički razvitak ostvarit će samo one zemlje u tranziciji u kojima političke i društvene snage osiguraju promaknuće privatnog vlasništva.

Privatno vlasništvo je bilo i ostalo u nutrini ljudske naravi, opstanka i razvitka ljudskog društva. Zaštita vlasništva u njegovom izvornom značenju je temeljna, da ne kažemo jedina zadaća države. Time se osigurava politička stabilnost i otklanjaju i sukobi. Država koja se temelji na otetom vlasništvu, povijest je izrekla, mora propasti.

2. Vlasničko utemeljenje društvene imovine

2.1. Temeljna počela

Izvršena istraživanja, koja su uključila teorijske spoznaje, praktična iskustva zemalja u tranziciji, povijesne spoznaje i zakonomjernosti o vlasništvu socijalističkih zemalja, a zasebno na našim prostorima i bivšoj državnoj zajednici, specifičnosti uvjeta tranzicije, kao i zahtjev za ostvarenje postavljenih ciljeva dali su osnove i naputke za utvrđivanje temeljnih načela koja treba poštovati u procesu vlasničkog utemeljenja društvene imovine u Bosni i Hercegovini, a koja se, sažeto, mogu iskazati sljedećim:

- a) istodobno treba rješavati problem cjelokupnog vlasništva; mora se, i to u istom trenutku, uključiti u proces tranzicije društvena imovina koju koriste gospodarski subjekti, naravno i banke, društveni stanovi i osobito restitucija;
- b) vlasništvo treba uzeti kao neotuđivo i nepovredivo pravo; vlasnik se ne može mijenjati

silom zakona, već samo voljom vlasnika, a sva ostala prava istječu iz prava vlasništva. Vlasništvo se može steći na legitiman način isključivo: (1) stvaranjem, (2) valjanom kupnjom i (3) nesumnjivim nasljeđivanjem;

- c) proces treba biti sveobuhvatno osmišljen, počevši od definiranja počela do izvedbenog dijela, uz vođenje procesa sukladno utvrđenoj politici, zakonskim rješenjima, metodologiji i zahtjevima konačnog cilja tranzicije gospodarstva;
- d) nužno je osigurati uvjete za izvedbu procesa vlasničkog utemeljenja društvene imovine: političke, kadrovske, financijske, kao i gospodarsku infrastrukturu i institucionalnu državu.

2.2. Strategijski ciljevi

U utvrđivanju koncepta, izgradnji modela i prihvaćanja zakona, sukladno danim naznakama, u procesu vlasničkog utemeljenja društvene imovine uzeti su strateški ciljevi: a) u proces je istodobno uključena cjelokupna društvena imovina; poduzeća, banke stanovi i restitucija, b) bezuvjetno i dosljedno je poštovano vlasništvo stečeno redovitim pravno uobičajenim načinima stjecanja vlasništva, c) osigurana je disperzija vlasništva; u proces je uključeno cjelokupno pučanstvo, d) načelo "pravičnosti" je poštovano na način kojim se neće umanjiti značenje i efekti ekonomskog cilja privatizacije i istodobno na razini koja neće stvarati socijalne i političke probleme (socijalne nemire i slično), kao i sa stajališta stvoritelja imovine, e) poštovana su vlasnička prava ostvarena vlasničkom pretvorbom imovine prije rata, f) proces se mora izvršiti u "kratkom" roku, g) dovoljan poticaj i puno sudjelovanje stranog kapitala, h) država kao izvorni vlasnik ili potencijalni vlasnik ima jednakopravni položaj kao i ostali sudionici u procesu, i) osobitosti političkog, društvenog i državnog ustroja države su poštovani, j) osigurana je decentralizacija izvedbe procesa vlasničkog utemeljenja društvene imovine.

2.3. Model

Znanstvenim istraživanjima, utvrđenim principima, danim osobnostima i strateškim ciljevima rezultirala su rješenja i model vlasničkog utemeljenja društvene imovine, &-VUDI model, za tranziciju vlasništva u Federaciji Bosne i Hercegovine. On je polazište i na njemu se temelje sva zakonska rješenja kojima se regulira proces privatizacije. Model je stvaran na spoznajama dobrih i loših rješenja i prakse privatizacije u ostalim zemljama u tranziciji, političkih ciljeva sadržanih u predizbornim programima iz 1990. godine, tada i sada, vladajućih stranaka i osobitosti vremena i prostora za koji je rađen; poslijeratna federalna državna tvorevina u Bosni i Hercegovini. Strateški ciljevi i načela na kojima su građeni svi elementi modela i model u cjelini rezultanata su znanstvenog i stručnog istraživanja vlasništva u netržišnom gospodarstvu kao i osobitosti državne zajednice, prostora i vremena, za koju je građen.

Bitna osobina modela i zakona je odvijanje procesa vlasničkog utemeljenja društvene imovine na globalnom tržištu. Na tom nedjeljivom tržištu se sučeljavaju: a) potražnja iskazana sumom: 1) potraživanja građana iz osnova stvaranja društvene imovine, 2) potraživanja iz ostvarene restitucije (u slučaju kada nije moguća restitucija u naravi), 3) stare devizne štednje, i 4) gotov novac i b) ponuda koju čini: 1) društvena imovina u poduzećima i bankama iskazana u vrijednosti dionica ili kao dijelova imovine i 2) društveni stanovi.

Restitucijom koja se ostvaruje prije otpočinjanja "redovitog" procesa vlasničkog utemelje-

nja društvene imovine izvršit će se povrat izvornim vlasnicima u naravi sve imovine i ostala prava što su oduzeta, ispravnije kazano oteta, temeljem prinudnih propisa, njih šesnaest, donesenih i primjenjivanih nakon 1945. godine. Tu se uključuje i imovina koja je postala državnom bez pravne osnove, izvan rečenih propisa, a koji su zaključeni pod prisilom ili prijevaram od strane državnih institucija ili organizacija političke moći. Kada postoje objektivni razlozi za nemogućnost restitucije, povrata imovine u naravi, izvorni vlasnik dobiva vrijednosnu novčanu kompenzaciju.

3. Restitucija - bitna i obvezna sastavnica modela

Sam naziv zakonskog propisa govori da je primarna restitucija uspostavljanje prijašnjeg stanja, a tek u drugom redu je, ako povrat u naravi nije moguć, novčana ili neki drugi način kompenzacije. U proces restitucije uključena je sva imovina, stvari i prava oduzeta temeljem šesnaest pravnih akata socijalističke države, članak 4. prijedloga zakona. I ne samo to. U istom članku u stavcima 3. i 4. stoji da pravo na restituciju imaju i bivši vlasnici kojima je imovina oduzeta bez pravne osnove ili na temelju besteretnog pravnog posla koji je zaključen pod prisilom ili prijevaram bivšeg vlasnika od strane predstavnika državne vlasti, kao i pravni slijednik pravne osobe čija je imovina prešla u državno vlasništvo na temelju odluke o prestanku njezina rada. Time se osiguravaju prava na restituciju i osobama, pravnim i fizičkim, koje su "dragovoljno" donosile odluke o prestanku rada i ustupanja imovine državi. Dakle, propis omogućuje, bez ikakva ograničenja i izuzetka, svakoj pravnoj i fizičkoj osobi ili pravnom slijedniku, koja smatra da joj je bivša socijalistička vlast, "komunisti", nešto otela temeljem propisa te vlasti ili prijevaram da podnese zahtjev za restituciju.

Kazano je već da se u prvom redu povrat imovine, stvari i prava; drugi vidovi kompenzacije javljaju kada nije moguće izvornim vlasnicima osigurati povrat u naravi. Ostavljena je čak i mogućnost, opcija, da izvorni vlasnik može zahtijevati kompenzaciju u slučaju kada je moguća restitucija u naravi. Predmet restitucije su otete pokretne stvari, nekretnine, stambene zgrade i stanovi, poslovne zgrade i poslovne prostorije, poljoprivredno zemljište i neizgrađeno građevinsko zemljište, i provodi se prije redovite privatizacije.

Prijedlog zakona iskazuje jednakopravnost svih pravnih i fizičkih osoba, uključujući i strane osobe pod uvjetom uzajamnosti. Izuzimanjem iz cjeline procesa restitucije određenih osoba i davanjem posebnih prava bila bi ugrožena jednakopravnost pred zakonom i ustavom.

Prema spoznajama taj prijedlog propisa o restituciji je najširi, da ne kažemo potpun; ni jedna bivša socijalistička zemlja u tranziciji nije osigurala toliku širinu u propisu o restituciji. Uzimajući specifičnost državne zajednice, višenacionalni suverenitet, smatramo da je takav pristup nužan, koncept i zakonsko rješenje za restituciju, posebno kada se uključe povijesne spoznaje i mjesto restitucije u cjelini procesa vlasničkog utemeljenja društvene imovine. Ipak treba kazati da ni jedna restitucija, ma koliko bila liberalno postavljena, ne može ispraviti učinjene povijesne nepravde. Činjenica je, također, da su tvorci ovog rukopisa, kao i predlagač, bili svjesni te povijesne istine, ali su nastojali u najvećoj mogućoj mjeri udovoljiti počelu "pravičnosti".

4. Izostanak restitucije u zakonskoj regulativi

Restitucija, uspostavljanje ranijeg stanja, vraćanje nelegitimno otete imovine, silom zakona oduzetog vlasništva, denacionalizacija, nužan je proces k ostvarenju cjeline legitimnog i

legalnog reguliranja vlasništva u jednom društvu. U našoj zajednici dodatni je zahtjev za brzo prihvaćanje tog zakona, jer, osim političkih razloga, on je sastavnica cjeline zakonske regulative vlasničkog utemeljenja društvene imovine. Takvim načinom restitucija se može ostvariti, što model i zagovara, djelatnije, racionalnije, bez novih finansijskih sredstava i generacijski pravednije; s imovinom koja je bila oteta, a ne porezima budućih poreznih obveznika.

Dodajmo da se restitucija mora izvršiti i to je obveza svih socijalističkih zemalja u tranziciji; one to uglavnom i čine. Okosnica predizbornog programa svih političkih stranaka u 1990. godini, posebice stranke koje je vladajuća i danas, obećana je denacionalizacija i privatizacija. Dakle, natrag se ne može i to je dobar razlog da se naprijed ide što prije i što brže; naprijed se mora.

Za potpunu spoznaju o sudbini zakona o restituciji moraju se ispisati još neke činjenice. Upravno vijeće Agencije za privatizaciju u Federaciji je uputilo, 3. srpnja 1999. godine, zahtjev OHR-u, gospodinu Wolfgangu Petritschu, da suglasno svojim ovlastima, proglasi važećim neprihvaćeni prijedlog zakona na Domu naroda. U ovom slučaju to nije učinjeno, iako je za veći broj zakona to uradio. Također, tijekom 1999. godine upućena su tri zahtjeva premijeru i zamjeniku premijera Vlade Federacije za obnavljanje postupka prihvaćanja zakona o restituciji. I u ovom slučaju zamjenik premijera nije ništa pokušao učiniti. Osobno je predsjednik Upravnog vijeća Agencije uputio iste preporuke sadašnjem i prethodnom predsjedniku Federacije Bosne i Hercegovine. Rezultat je isti i govori: hrvatski visoki dužnosnici prihvaćaju izostanak povrata otete hrvatske imovine.

Utemeljeno je, u tom vremenu, i Koordinacijsko tijelo vjerskih zajednica za restituciju. Zastupnici katoličke, pravoslavne, islamske i židovske zajednice u Bosni i Hercegovini su sačinjavali to tijelo. Temeljna zadaća je bila privoljeti, bolje kazano natjerati, zakonodavno tijelo Federacije na prihvaćanje zakona o restituciji. Takvo očekivano rješenje nije ostvareno. Logički, i time znanstveni, zaključak može biti kako je zajednica koja je bila najutjecajnija, s najviše zastupnika u Parlamentu Federacije, zakazala u izvršenju preuzete zajedničke zadaće. Takav zaključak potvrđuje i povijesna zakonomjernost o ponašanju zastupnika najbrojnijeg naroda u zajedničkim tijelima.

5. Oteto vlasništvo Hrvata u Narodnoj Republici Bosni i Hercegovini

Temeljem navedenih propisa vlasništvo pravnih i fizičkih osoba je oteto i postalo državno i zatim društveno vlasništvo. Oteta imovina je: (1) obradivo zemljište, (2) neobradivo zemljište, (3) šumsko zemljište, (4) građevinsko zemljište (neizgrađeno), (5) građevinsko zemljište (izgrađena infrastruktura), (6) građevinsko zemljište (izgrađeni objekti), (7) poslovni prostori (objekti i ostali prostori) i (8) stanovi (stambeni objekti i pojedinačni stanovi). Imovina je oteta od pravnih i fizičkih osoba.

Društvene pravne osobe Hrvata čija je imovina oteta su: hrvatska kulturna društva, Katolička Crkva i Katolička Crkva - Red časnih sestara. Oteta imovina ovih osoba, te imovina ostalih pravnih i fizičkih osoba Hrvata iskazana u četvornim metrima je:

Vrsta imovine	Društva	Pravne i fizičke osobe
1) Obradivo zemljište	12.833.515	4.578.721.778
(2) Neobradivo zemljište	3.448.661	852.846.566
(3) Šumsko zemljište	9.130.510	2.253.138.587
(4) Građevinsko zemljište (neizgrađ.)	346.371	173.509.614

(5) Građevinsko zemljište (infrastrukt.)	2.762	82.219.976
(6) Građevinsko zemljište (objekti)	139.130	213.928.145
(7) Poslovni prostori	41.844	679.557
(8) Stanovi	38.954	519.641

U procjeni vrijednosti otete imovine uzeti su parametri: šest teritorijalnih područja na kojima se nalazi imovina, vrsta imovine, starost objekata, prosječne cijene agencija za promet nekretnina. Dana količina iskazana u četvornim metrima i cijene iskazuju vrijednost otete imovine od 31,2 milijarde konvertibilnih maraka. Toj sumi treba dodati izgublenu dobit za dvadeset godina; vrijeme od dana sprečavanja usvajanja zakona o restituciji na Domu naroda Skupštine Federacije Bosne i Hercegovine. Ako se uzme minimalna godišnja stopa dobiti od 5%, dobiva se ukupna vrijednost štete učinjene Hrvatima vlasnicima otete imovine od oko osamdeset milijardi konvertibilnih maraka.

Vrijedi posebice ispisati bitne odrednice o otetj imovini u sada glavnom gradu države i Federacije. U tom je gradu prije 2. svjetskog rata bilo 27,85 % Hrvata. Svi su živjeli u svojim vlastitim kućama i stanovima, i to poglavito u ravnom prostoru grada; od Bistrika do Kovačića i od hotela *Evropa*, Katedrale (Latinluk) do Marijin dvora. Oteto je uz ostalu imovinu i oko 2.000 stanova. Cjelokupna imovina u današnjoj Titovoj ulici je pretežito izvorno vlasništvo Hrvata. Ispišimo još samo neke od mnogih zgrada, objekte: *Vrbosanska katolička bogoslovija*, *Muzička akademija*, *crkveni objekti na Banskom brdu*, *Zoil*, *Napredak*, *Očna klinika*, *zgrade kompleksa crkve u Titovoj 44*, *hoteli itd.*

6. Zaključak

Vlasništvo je temeljno ljudsko pravo i preduvjet je rađanja i opstojnosti čovjeka. Uređeno vlasništvo u svim njegovim sastavnicama je bitan čimbenik opstojnosti državne zajednice. Novonastala država Bosna i Hercegovina je naslijedila i vrsnoću vlasništva koje nije stečeno legitimnim pravnim propisima; vlasništvo koje je stečeno otimanjem tuđeg vlasništva. Sve novonastale političke stranke devedesetih godina prošlog stoljeća su preuzele obvezu vraćanja tako stečenog vlasništva izvornim vlasnicima. Međutim, nakon preuzimanja vlasti Stranka demokratske akcije zapriječila je donošenje zakona o povratu otete imovine. Očito ta muslimanska stranka nije svjesna da treba poštovati povijesnu zakonomjernost; državna zajednica koja se temelji na otetj imovini mora propasti, izjeda se iznutra.

Sprečavanjem prihvaćanja zakona o povratu otete imovine relativno najvišu štetu imaju Hrvati, jedan od tri suverena naroda države Bosne i Hercegovine. Ostvarenje najbitnije sastavnice suvereniteta, vlasništvo, je konačno onemogućeno. Povratak na djedovska ognjišta je spriječen odlukom onog drugog konstitutivnog naroda. Primjerice, od 27,85 % Hrvata iz 1941. godine sada u glavnom gradu zajedničke države tri naroda, popisom iz 2013. godine, postotak je jednoznamenkast broj (oko 5 %). Najbitniji čimbenik takvom stanju je izostanak povrata otete imovine čime je zapriječen povratak i opstanak. Time se povrat otete imovine iskazuje kao vrlo značajno hrvatsko pitanje za uključivanje Bosne i Hercegovine u europsku zajednicu.

Literatura

- [1] Andrijić, S., Osobitosti strategije vlasničkog utemeljenja društvene imovine Federacije Bosne i Hercegovine, *Hrvatska gospodarska revija* 5/1996.

- [2] Andrijić, S., Posebnosti koncepta i modela tranzicije vlasništva u netržišnom gospodarstvu, Tranzicija u Bosni i Hercegovini, Znanstveni skup, Posebno izdanje, Knjiga CXIII, Odjeljenje društvenih nauka, Knjiga 33, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 2000.
- [3] Andrijić, S., Privatization of Property in Bosnia and Herzegovina Specifies, Reconstruction Reform and Economic Management in Bosnia and Herzegovina, UNDP, Vienna, 1996.
- [4] Andrijić, S., Restitucija neodvojiva sastavnica vlasničkog utemeljenja društvene imovine, &-VUDI modela, U službi crkve i društvene zajednice, Komisija Justitia et Pax Biskupske konferencije BiH, Sarajevo, 2004.
- [5] Andrijić, S., Vlast vlasništva, ZIRAL, Mostar, ZORO, Zagreb-Sarajevo, MM.
- [6] Andrijić, S., Zaštita vlasništva temeljna brana ratnim sukobima, Hrvatski narodni kalendar, HKD „Napredak“, 1995.
- [7] Andrijić, S., Globalizacija suvremeni gospodarski kolonijalizam, Staro ropstvo u novim okovima, Synopsis, Zagreb-Sarajevo, 2012.
- [8] Studija izvodljivosti restitucije u Bosni i Hercegovini, Ekonomski institut Sarajevo, 2006.

Prilog

PRIJEDLOG ZAKONA O RESTITUCIJI (Zakon o povratu otete imovine)

Članak 4.

Pravo na restituciju imaju fizičke i pravne osobe kojima su stvari i prava oduzeti aktom državnog organa donesenim na temelju sljedećih propisa:

1. Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji ("Sl. list DFJ", br. 64/45, "Sl. list FNRJ", br. 16/46, 24/46, 99/46, 101/47, 105/48, 4/51, 19/51, 21/56 i 55/57, "Sl. list SFRJ", br. 10/65).
2. Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji NRBiH ("Sl. list HRBiH", br. 2/46, 18/46, 20/47, 14/51 i "Sl. list SRBiH", br.: 41/67)
3. Zakon o poljoprivrednom zemljišnom fondu društvene svojine i dodjeljivanju zemlje poljoprivrednim organizacijama ("Sl. list FNRJ", br.: 23/53 i "Sl. list SFRJ", br.: 10/65)
4. Zakon o postupanju sa imovinom koju su sopstvenici morali napustiti u tijeku okupacije i imovinom koja im je oduzeta od strane okupatora i njihovih pomagača ("Sl. list DFJ", br.: 36/45 i 52/45, "Sl. list FNRJ", br.: 64/46, 88/47, 99/48 i 77/49).
5. Zakon o nacionalizaciji privatnih privrednih poduzeća ("Sl. list FNRJ", br.: 98/46, 99/46, 35/48, 68/48 i 27/53).
6. Zakon o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta ("Sl. list FNRJ" br.: 52/58, 3/59, 24/59, 24/61 i 1/63).
7. Osnovni zakon o eksproprijaciji ("Sl. list FNRJ", br.: 28/47).
8. Osnovni zakon o postupanju sa eksproprijiranim i konfiskovanim šumskim posjedima ("Sl. list FNRJ", br.: 61/46, 88/47, 106/49 i 4/51).
9. Zakon o prijelazu u državnu svojinu neprijateljske imovine i o sekvstraciji nad imovinom odsutnih lica ("Sl. list FNRJ", br.: 63/46 i 105/46).
10. Zakon o prometu zemljišta i zgrada ("Sl. list SFRJ", br.: 43/65, 57/65, 17/69 i 11/74).
11. Zakon o pravu svojine na poslovnim zgradama i poslovnim prostorijama ("Sl. list SR-BiH", br.: 23/79 i 26/86).

12. Zakon o konfiskaciji imovine i izvršenju konfiskacije ("Sl. list FNRJ", br.: 40/45 i 61/46).
13. Zakon o potrebi i izmjenama i dopunama Zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije ("Sl. list FNRJ", br.: 61/46).
14. Osnovni zakon o iskorištavanju poljoprivrednog zemljišta ("Sl. list FNRJ", br.: 43/59, 53/62 i 10/65).
15. Uredba o arondaciji državnih poljoprivrednih dobara opće državnog značaja ("Sl. list FNRJ", br. 99/46).
16. Uredba o imovinskim odnosima i reorganizaciji seljačkih radnih zadruga ("Sl. list FNRJ" br. 14/53).

Pravo na restituciju imaju i bivši vlasnici čije su stvari i prava prešli u vlasništvo države ili u društveno vlasništvo bez pravnog osnova, ili na temelju besteretnog pravnog posla koji je zaključen pod prisilom ili prevarom bivšeg vlasnika od strane predstavnika državne vlasti. Pravo na restituciju ima i pravni slijednik pravne osobe čija je imovina prešla u državno ili društveno vlasništvo na temelju odluke o prestanku njenog rada.

